

אייר התשס"ט

**ראש
יהודי**
02-6791122
www.rosh-yehudi.org

בס"ד

ל"ג בעומר ורבי שמעון בר יוחאי

ג. הפסקת מנהגי האבלות בל"ג בעומר מפני שפסקו תלמידי

רבי עקיבא למות בל"ג בעומר

7. המאירי יבמות ס"ב:

"וקבלה ביד הגאונים ז"ל שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה ומתוך כך נוהגין שלא להתענות בו"

8. אברהם בן נתן הירחי לוניל בספרו המנהיג, סעיף קו:

"מנהג בצרפת ופרובינציה לכנוס (לישא אשה) מל"ג בעומר ואילך, ושמעתי בשם ר' זרחיה בן יצחק הלוי מגירונא, שמצאו כתוב בספר ישן הבא מספרד, שמתו תלמידי רבי עקיבא מפסח עד פרוס העצרת. ומאי פורסא - פלגא (ומהו פרוס - חצ), כדתנן שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, ופלגא ט"ו יום קודם העצרת, וזהו ל"ג בעומר."

9. ר' יהושע אבן שועיב בסוף דרשה ליום ראשון של פסח (ח"א, עמ' רכב):

"שמעתי שיש במדרש "עד פרוס העצרת" והוא חמשה עשר יום העצרת. וכשתסיר חמשה עשר יום מארבעים ותשעה יום, נשארו ל"ד. והנה הם ל"ג שלימים, ומגלחים מיום ל"ד בבקר כי מקצת היום ככולו."

10. שלחן ערוך אורח חיים סימן תצ"ג סעיף ב:

"נוהגין שלא להסתפר עד ל"ג בעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות. ואין להסתפר עד יום ל"ד בבוקר"

11. שיטת הרמ"א באותו הסעיף:

"הגה ובמדינות אלו אין נוהגים כדבריו אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון (מהרי"ל ומנהגים)"

12. מהרי"ל (ב"ימים שבין פסח לשבועות):

"אמרי מהרי"ל סגל: אף על גב דאיתא בגמרא דתלמידי רבי עקיבא מתו מן פסח עד עצרת, מכל מקום עושין ביום ל"ג בעומר שמחה, משום דמתו רק בימים שאומרים בהן תחינה ובכל יום שאין אומרים תחינה לא מתו, והשתא דל מן המ"ט יום של ספירה ז' ימי החג וגי' ימים דחל בהם ר"ח, שנים לאייר ואחד לניסן, וז' שבתות, פשו להו ל"ב, נמצא דלא מתו רק ל"ב ימים, לכן כשכלו אותן ל"ב ימים שמתו, עושין למחרתן שמחה לזכר."

ג. מדוע נקבע היום שפסקו מלמות כיום שמרבים בו שמחה,

הרי ביום זה נסתתימה מיתת כל התלמידים, ולא שפסקו

מלמות והיתה תשועה לנותרים

13. הגר"א

"מרבים - כמ"ש בסוף תענית שבו פסקו מתי מדבר"

14. הפרי חדש

"ומ"ש ומרבים בו קצת שמחה וכו' - תימה דעכשיו נהגו להרבות בשמחה ושלא לומר תחנון ואעפ"י כן אינם מסתפרין אלא עד ל"ד ויראה תרתי דסתרן, ולפיכך מי שנהג עצמו להסתפר בל"ג אין מוחין בידו. ומיהו יש לדקדק בשמחה זו למה? ואי משום שפסקו למות מה בכך הרי לא נשאר אחד מהם וכולם מתו ומה טיבה של שמחה זו? ואפשר שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אח"כ ר"ע שלא

מתו כאלו."

15. קהלת רבה פרשה י"א:

"ורבי עקיבא אומר שנים עשר אלפים תלמידים היו לי מגבת ועד אנטיפרס וכולן מתו בחיי בין פסח לעצרת ובסוף העמידו לי שבעה

א. מיתתם של תלמידי רבי עקיבא

1. שו"ע או"ח סימן תצ"ג סעיף א:

"נוהגים שלא לישא אישה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר מפני שבאותו הזמן מתו תלמידי רבי עקיבא."

2. יבמות ס"ב ע"ב:

"ר"ע אומר: למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנות, היו לו תלמידים יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר: בבקר זרע זרעך (וגם לערב אל תנח ידך), אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו

לרבי עקיבא, מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין:

כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? אמר רב נחמן: אסכרה."

3. המהרש"א:

"ולא חש כל אחד מהם על כבוד תורה של חברו שאין כבוד אלא תורה, ולכך מתו במידה זו כי היא חייך וגוי' ואמרו שמתו במיתת אסכרה דאפשר שכל אחד דבר לשון הרע והיה מספר בגנות חברו וסימן ללשון הרע אסכרה..."

4. ירושלמי תענית פרק ד' ה"ג:

"ברביעי היו מתענין על התינוקות שלא תעלה אסכרה לתוך פיהם. ויאמר א-להים יהי מאורות - 'מארת' כתיב"

כלומר על פי הירושלמי מכך שהמאורות שנבראו ביום הרביעי נכתבו בתורה בכתיב חסר - מארת - מלמדת על חסרון ומארה שנקבעו בזה היום.

5. חולין ס' ע"ב:

"רבי שמעון בן פזי רמי: כתיב ויעש א-להים את שני המאורות הגדולים' וכתיב 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן'. אמרה ירח לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה: לכי ומעטי את עצמך"

6. הרב יהודה שביב

אפשר שזה ההסבר גם למיתתם של תלמידי רבי עקיבא במיתת האסכרה.

נהיגת כבוד אינה עניין לנימוסים חיצוניים וגינוני כבוד גרידא, אלא בעיקרה החשבת הזולת (כמו שהסביר המהרש"א). אנו מכבדים את מי שאנו רואים כניצב מעלנו, ומכאן החיוב לכבד כבוד מלך, אב ואם, ות"ח.

כמו כן אנו מכבדים מי שנראה בעינינו כבעל חשיבות, ויתכן שתלמידי רבי עקיבא ראו כל אחד את עצמו כראוי "לכתר" ולא החשיבו את זולתם כראויים לכתר.

מכאן אולי גם ההסבר לביטוי "זוגות" בבריתא.

כל זוג-כל חברותא לא ראו את עצמם כזוג שכל אחד מהם בעל ערך עצמי המשלים את חברו, אלא כמתחרה על ה"כתר", ואי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, ולכן לא נהגו "כבוד זה בזה", ובאה מארת אסכרה ומיעטה בהם, עד שכמעט ושמים העולם.

הכל מאת ה' יתברך, אבל העיקר הוא להתעסק בעבודתו בקיום המצוות והחסדים ומעשה הישר, **ועל ידי השם הטוב שיש לו יתעלו גם כן יחוסו, וחוכמתו ועושרו**"

26. הגמרא במסכת יומא:

"בשעה שאדם עוסק בתורה ודיבורו בנחת עם הבריות ומשאו ומתנו נאה, מה הבריות אומרות עליו: ראיתם פלוני שעוסק בתורה – כמה נאים מעשיו, וכמה מתוקנים דרכיו, אשריו ואשרי חלקו, אשרי אביו שגדלו, אשרי רבו שלימדו תורה..."

27. הרב שביב:

כפי שהסברנו לעיל תלמידיו הראשונים של רבי עקיבא לא נהגו כבוד זה בזה – ומה היה יסוד טעותם שהם התמקדו בכתר תורה ולא ראו **כתר שם טוב שבראשו של כל אחד.**

כלומר רשב"י חידש: הם חיפשו כתרים אחרים, כתרים שאינם ייחודיים, **כתרים שבהם רבים יכולים לשאוף לאותו כתר.** בא הוא וגילה **כתר ייחודי לראשו של כל אחד,** כתר שמזכה כל אחד בכבוד הראוי לו.

המתבונן בחיצון מבקש לראות כתר חיצוני - אם כתר מלכות, אם כתר כהונה, ולעיתים גם כתר תורה - כתר היאה רק לחד בדרא, ואילו רשב"י חשף את הכתר הפנימי האישי, **כתר שם טוב** - הוא סוד הנשמה הייחודית.

28. מסכת שבת ל"ג ב':

"ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גביהו פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהו של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר' יוסי שתק נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן, גשרים ליטול מהן מכס."

"הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריה, ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעליך תעלה יוסי ששתק גלה לציפורי שמעון שגינה יהרג"

"אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מיייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא א"ל לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגליא לן אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והוה משלחי מנייהו והוה יתבי עד צואריהו בחלא כולי יומא גרסי בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו. איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה."

"נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר מניחין חיי עולם ועוסקין **בחי שעה** כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חזרו למערתכם הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש."

29 מסכת ברכות ל"ה:

"תי"ר ואספת דגנך, מה ת"ל לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיד יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן ממנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל, רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת רוח תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים", וזה שאמרו "מניחים חיי עולם ועוסקין בחיי שעה"

30. דעת רשב"י במכילתא בשלח פרשה ב':

"לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן, הא כיצד יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן אוכל ושותה ומהיכן היה לובש ומתכסה."

31 החתם סופר – ל"ג בעומר הוא יום ירידת המן במדבר:

"ולפי דאיתא במדרש שמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרים הלכו ג' ימים בלא לחם ואחר כך ירד המן, אם כן היה הורדת המן ביום ל"ג בעומר, וראוי לעשות לזה זכר טוב"

32. מסכת שבת ל"ג ב':

"יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר"ש אמר לו בני די לעולם אני ואתה"

"בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד זכור וחד כנגד א"ל לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתבי דעתייהו."

ואלו הן: רבי יהודה ורבי נחמיה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון בר יוחאי ורבי אליעזר בנו של ריה"ג ורבי יוחנן הסנדלר. **אמר להם: הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, אתם לא תהיו כן מיד עמדו ומלאו כל הארץ תורה."**

ד. שמחת ל"ג בעומר ורשב"י

16. הרב חיד"א זצ"ל בספרו מראית עין ליקוטים סי' ז':

"דביוס ל"ג עצמו התחיל ר"ע ללמד תורה לרשב"י וחבריו"

17. ערוך השולחן (תצז ז):

"רגילין לקרוא ל"ג בעומר הלולא דרשב"י. ובארץ ישראל מרבין בתפלה והדלקת נרות על קברו הקדוש ואומרים שנסתלק ביום זה, וגם יצא מהמערה."

18. כתובות (סב ע"ב) – חתונתו של רשב"י:

"רבי חנניה בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דרבי שמעון בן יוחאי"

תרגום: "היה הולך לבית הרב בסוף זמן ימי חופתו (חתונתו) של ר' שמעון."

19. המסורת על ל"ג בעומר כיום פטירתו של רשב"י

רבי עובדיה מברטנורה, מספר באיגרתו אל אחיו, בשנת רמ"ט (1489) המופיעה בספר "דרכי ציון", על ההדלקה על קבר רבי שמעון: "בי"ח אייר, יום פטירתו, באים מכל הסביבות ומדליקים אבוקות גדולות, מלבד הנר - תמיד הדולק על הקבר"

הרב חיים וויטאל בפרי עץ החיים, שער ספירת העומר, פרק ז' כתב: "בענין ההולכים על קבר רשב"י ור"א בנו במירון בל"ג בעומר אני ראיתי למורי ז"ל זה שמונה שנים שהלך עם אשתו ועם ביתו והיה שם ג' ימים ההם. גם העיד לי הרי"ס ששנה אחת קודם שהכרתי אותו שהלך שם לגלח את בנו במשתה ושמחה הימים ההם."

בשער ספירת העומר פרק ו', כותב הרב חיים וויטאל טעם מיוחד מדוע מת רשב"י ביום ל"ג בעומר:

"כי הוא מתלמידי ר' עקיבא שמתו בספירת העומר"

20. ספר בני יששכר (מאמרי חודש אייר מאמר ג', ל"ג בעומר סעיף ב')

(ה' היום בו נולד רשב"י):

"ומסתמא ביום זה נולד גם כן. כי הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום."

21. ר"ח וויטאל בשער הכוונות (ענין ספירת העומר, דרוש יב, דף פז ע"א) – היום בו נסמך רשב"י:

"ובבוא יום ל"ג בעומר אשר הוא בחינת רחמים ואז פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, ולכן **סמך אחר כך רבי עקיבא את חמשה תלמידיו הגדולים**, ואלו נתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים והם רבי מאיר, ור' יהודה ור' אלעזר בן שמוע, ור' שמעון ור' נחמיה. ולכן זמן שמחתו של רשב"י ביום ל"ג בעומר"

22. משנת חסידים (מסכת אייר פ"א),

"וביום ל"ג בעומר **סמך רבי עקיבא אז את חמשת תלמידיו**, ועל ידם ועל יד ר' שמעון בר יוחאי, שהיה אף הוא תלמידו של ר' עקיבא נתקיים העולם. לפיכך אין להתאבל ביום זה על התרבן (חורבן התורה), אלא מצוה לשמוח שמחת רשב"י."

ה. גילוי של רשב"י - כתר שם טוב

23. אבות פרק ד' משנה י"ז:

"רבי שמעון אומר: שלשה כתרים הם: כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, **וכתר שם טוב** עולה על גביהם"

24. הברטנורה

"כתר שם טוב – מי שיש בידו מעשים טובים ושמעותו טובה מחמת מעשיו"

"עולה על גביהן - שכל שלשת הכתרים צריכים לו, שבין תלמיד חכם ובין כהן גדול ובין מלך, אם מעשיו אינם טובים ויצא לו שם רע, אין חייבים לנהוג בו כבוד"

25. המאירי

"שהתנא רמז כאן על שלש המעלות החשובות במין האדם: מעלת העושר ומעלת היחוס, ומעלת התורה."

כתר כהונה הוא מעלת העושר, כי בו העושר הגדול שכל צרכי מזונותיהם מצויים להם בריווח ולא בעמל.

כתר מלכות הוא ראש היחוסים. וכתר תורה הוא מעלת התורה. והזהיר שלא להתגאות באחת מהן או אפילו בכלן, כי כל אלה המעלות, היינו העשירות וההתנשאות אינם באים בסיבתן, אלא